

Oorlogsverhaal over Opa Carol Wilhelm Bastiaans

Naar een reconstructie gemaakt door Roel Bazuin, de kleinzoon van Bastiaans

Opa Carol Wilhelm Bastiaans (zie foto boven) zat gevangen in het krijgsgevangenenkamp [Fukuoka 8B](#) op het eiland Kyushu in Japan en overleefde op 9 augustus 1945 de atoombom op Nagasaki.

Volgens het verhaal was hij ten tijde van de bom ondergronds in de Yamano mijn. Vele andere krijgsgevangenen echter niet, getuige het verslag in de Java Post: '[Alles bleef stil, doodstil](#)'. Ik vond zijn naam in een [lijst van gevangenen in Fukuoka 8B](#), ook bekend als 'Inatsuki'. Hij was 'tewerkgesteld' in de 'Yamano' kolenmijn van Mitsui Mining Co (tegenwoordig Nippon Coke & Engineering Co., Ltd). Hoe was hij in Japan terechtgekomen?

Vliegtuigmonteur

Carol Bastiaans behoorde als ML-KNIL-vliegtuigmonteur tot de jachtafdelingen van de 4de vliegtuiggroep (VLG IV). De groep heeft het Maospati Vliegveld te Madioen (Java) als basis. Zelf is hij gestationeerd op Andir bij Bandoeng, als onderdeel van de afdeling 2 VLG IV. Begin februari 1942 waren er bij de vliegtuiggroepen verliezen geleden tijdens een massale bomaanval op Surabaya.

- Rond 15 februari 1942 werd er gereorganiseerd. Het technisch personeel ging naar het vliegveld Kemajoran bij Batavia en hielp mee met de assemblage van 39 Hawker Hurricanes IIB-jachtvliegtuigen (zie foto onder), die begin februari 1942 in de haven Tanjung Priok uit schepen van de Nederlandse Koninklijke Marine waren gelost. De monteurs en ook de vliegers vonden slaapplekken in diverse woningen op en aan de rand van het vliegveld.

- Op 20 februari 1942 kwam de eerste Japanse aanval op vliegveld Kalidjati bij Bandoeng. De schade was beperkt: de toestellen werden niet geraakt. Op 21 februari volgde een tweede aanval. Er vielen slachtoffers, maar niet bij 2 VLG IV.
- Op 24 februari 1942 was de Hurricane-eenheid operationeel en werd ingezet bij de verdediging van het vliegveld. Dat lukte zeer matig; er werden 4 toestellen uitgeschakeld. Tijdens de aanvallen werd vrij veel schade aangericht aan de rand van het veld. Na deze aanval zou de eenheid van mijn opa (2 VLG IV) worden verplaatst.
- Op 25 februari vlogen de overgebleven 7 Hurricanes via Madioen naar Ngoro (Blimbing) in de buurt van Surabaya. Het personeel vertrok daar naartoe over de weg in een konvooi van vrachtwagens. Een deel van de monteurs reisden op eigen gelegenheid. Mijn opa zou met de motorfiets gaan, maar kon toch per vliegtuig (een Lockheed L12) naar Ngoro komen.

Ingedeeld bij de Amerikanen

Omdat er maar 7 Hurricanes waren overgebleven, was er een overschot aan monteurs ontstaan. Daarom werd mijn opa, samen met zijn maat Jack Vleugels ingedeeld bij de Amerikanen (17th Pursuit Squadron USAAF). Zij namen hun intrek in tenten en woningen in de kampong aan de rand van het veld.

De totale sterkte aan vliegtuigen bestond uit:

- 12 Curtiss P-40 Warhawk's,
- 6 Brewster Buffalo's en
- 7 Hurricanes IIB's.

Door het ontbreken van radio-kristallen, munitie en hydraulische olie waren de kisten nog niet 100% operationeel. Daardoor waren ze op 27 februari 1942 niet betrokken bij de Slag om de Javazee.

Japanse invasie

Op 28 februari 1942 landt het Japanse 16de Leger op drie plaatsen op de kust van West-Java:

- Ruim 20.000 Japanse soldaten landen bij Merak en in de Bantambaai op de noordwestpunt van Java,
- Circa 3.000 man bij Eretan Wetan ten noordwesten van Cheribon.

De belangrijkste Japanse doelen waren de steden Batavia, Buitenzorg en Bandoeng en het ten noorden van Bandoeng gelegen vliegveld Kalidjati, dat op 1 maart 1942 door de Japanners wordt ingenomen. De leiding van het KNIL besluit de verdediging te concentreren op de Bandoengse hoogvlakte.

- Op 1 maart 1942 stijgen 2 VLG IV's op om 05.30 voor een aanval op de Japanse landingsvloot nabij Rembang. 2 vliegers verloren het leven. 7 toestellen werden zwaar beschadigd. Dezelfde dag werd het vliegveld aangevallen door Japanse Navy-O's. De net gelande VLG IV-toestellen waren nog niet herbewapend en afgetankt, en konden dus niet opstijgen. Al het personeel vluchtte van het veld af. Nagenoeg alle toestellen werden door de Japanse aanval buiten gevecht gesteld. Alle eenheden trokken zich daarna in auto's terug naar Bandoeng nadat ook de rest van de toestellen vernield waren. In de ochtend van 2 maart komt men in Bandoeng aan.
- Op 4 maart 1942 begint de technische dienst van de ML-KNIL met het onklaar maken van vliegtuigen.
- Op 5 maart 1942 trekken de eerste Japanse militairen het onverdedigde Batavia binnen. In de registratielijst van mijn opa Carol Bastiaanse staat: *'op 5-4-1942 in Japans krijgsgevangenschap afgevoerd'*. Op dat moment is hij Sergant-Majoor-monteur.
- Op 6 en 7 maart 1942 vinden bij de KNIL-stellingen ten noorden van Bandoeng nog zware gevechten plaats.
- Op 9 maart 1942 capituleert het KNIL; de geallieerden op 12 maart.

Krijgsgevangen in Bandoeng

In Bandoeng worden de krijgsgevangenen door de Japanners geconcentreerd in de kampementen van het 15de Bataljon Infanterie, het 1ste Depot Bataljon en de Luchtdoelartillerie en later ook in het kamp Tjimahi (foto onder). Mijn opa is samen met zijn maat Jack krijgsgevangen in een van deze kampen. Daar zijn ze tussen de 6 en 8 maanden opgesloten geweest.

Krijgsgevangen in Batavia

Eind 1942 worden mijn opa en andere krijgsgevangenen per trein overgebracht naar Batavia. De grootste krijgsgevangenkampen in Batavia waren de Uniekampong in de haven, de gevangenis van Glodok en het kampement van het 10de Bataljon Infanterie in het centrum.

Naar Singapore

Vanaf de haven van Tanjung Priok in Batavia zijn de krijgsgevangenen als onderdeel van de zgn. 'Java party 17' per zogenoemd 'Hellschip' (in zijn geval de Makassar Maru) op 29 september 1943 naar het Changi-kamp in Singapore overgebracht. Ze komen er een dag later aan. Vanaf Singapore ging je door naar Birma om als krijgsgevangene slavenarbeid te verrichten voor de aanleg van de beruchte Birma-spoorweg, of je werd naar Japan afgevoerd. Voor opa werd het Japan.

Naar Japan

- Op 6 november 1943 vertrekken 1230 krijgsgevangenen van Singapore naar Japan. Aan boord van het Hellship Hawaii Maru (foto onder) is ook mijn opa. Het schip vaart in een konvooi van 16 schepen met krijgsgevangenen.

- Op 11 november 1943 passeert het konvooi Hanoi (Vietnam).
- Op 27 november 1943 wordt het konvooi aangevallen door 3 B-25 bommenwerpers van de Amerikaanse luchtmacht. Eén van de schepen zinkt. De Hawaii Maru neemt 900 drenkelingen aan boord.
- Op 30 november 1943 wordt in Shanghai extra voedsel ingenomen
- Op 3 december 1943 wordt de eindbestemming Moji op het Japanse eiland Kuyshu bereikt. Daar worden de gevangenen opgedeeld in groepen. Opa Bastiaans gaat per geblindeerde trein naar Inatsuki in het Fukuoka district.
- Op 5 december 1943 komen ze aan in Fukuoka 8B bij de kolenmijn 'Jamano' van Mitsui Mining Co (Mitsui Kozan):

Wreed

Eerste Luitenant Toda is de Japanse commandant van Fukuoka 8B. De dagelijkse leiding was echter in handen van sergeant Maj. Hij was uitermate wreed, sluw en wraakzuchtig, evenals zijn mede officieren Haito, Stresaki en Sakata. Het kamp wordt ook bewaakt door gewone burgers die in wreedheid de Japanse officieren soms overtreffen. Onder hen Haito, Goto, Ota, Stresaki, Sakata, Ito en Eto. Na de oorlog worden zij berecht en krijgen 20 tot 40 jaar.

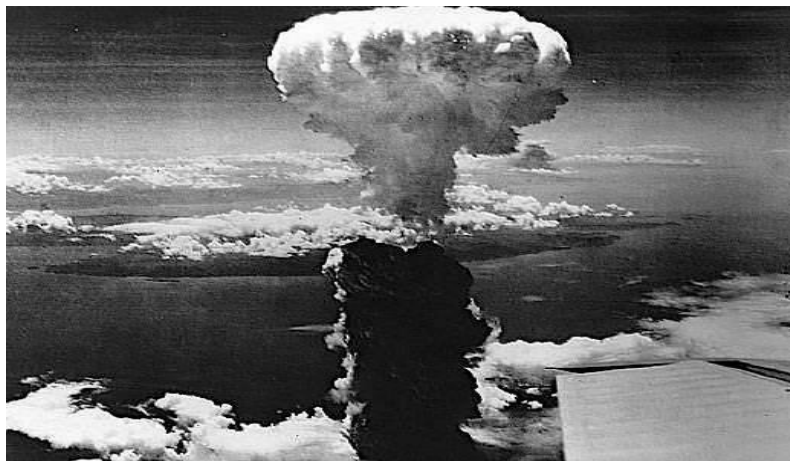
De leefomstandigheden in het kamp zijn erbarmelijk en het werk in de mijn is levensgevaarlijk en uitputtend. Ook het mijnbouw personeel is sadistisch en hard naar de gevangenen.

Weinig voedsel

De gevangenen werken in 3 ploegen van 8 uur en lopen een uur heen en terug van het kamp naar de mijn. Er zijn regelmatig instortingen, waardoor enkele gevangenen de dood vinden. Het hoofdvoedsel bestaat uit 600 gram rijst per dag, verdeeld over 3 maaltijden, plus dunne groentesoep waar een keer per maand een visje aan wordt toegevoegd. De gevangenen zijn sterk vermagerd en wegen vaak minder dan 40 kilo.

Atoombom op Nagasaki

- Op 6 augustus 1945 valt de eerste atoombom op Hiroshima.
- Op 9 augustus 1945 wordt de tweede atoombom op Nagasaki gegooid. Het kamp Fukuoka 8B ligt op ongeveer 120 kilometer van Nagasaki. Mijn opa is die dag in een van de ondergrondse mijnschachten aan het werk als de atoombom valt. Daardoor overleeft hij de enorme verwoestende klap.
- Op 15 augustus 1945 capituleert Japan.

Bevrijding

Mijn opa Carol Wilhelm Bastiaans en zijn maat Jack Vleugels overleven beiden de atoombom. Op 2 September 1945 worden de krijgsgevangenen door de Japanse bewaking vrijgelaten. Ze zijn bevrijd door de Amerikanen. In Fukuoka 8B zitten op dat moment nog 573 gevangenen. Daaronder 274 Nederlanders, 233 Britten en 66 Amerikanen. 25 gevangenen hebben het niet overleefd.

Toen mijn opa werd vrijgelaten woog hij nog slechts 38.

Via Manilla naar Australië

Uitgemergeld, ziek en overdekt met zweren reizen de mannen vanuit Nagasaki naar Okinawa. Vervolgens worden ze per vliegtuig naar Manilla overgebracht. Daar worden de ex-krijgsgevangenen heringedeeld bij de KNIL. Op de registratielijst van mijn opa staat 'op 21 september 1945 uit Japans krijgsgevangenschap terug'.

Vervolgens worden ze overgevlogen naar Bundaberg in Australië. Ze krijgen nieuwe kleding, vers voedsel en kunnen even bijkomen. Maar de gerepatrieerde krijgsgevangenen wordt slechts een korte periode van herstel gegund. Ze worden als ze weer een beetje fit zijn al gauw geselecteerd voor herbewapening en training. Omdat er behoefte was aan vliegtuigmechanici ging mijn opa in Bundaberg op het nabijgelegen RAAF-vliegveld werken bij de Personnel & Equipment Pool (NEI PEP) Later komt hij waarschijnlijk terecht bij het ML-KNIL '121 Squadron'.

Daarna gaan de meeste Nederlandse KNIL-militairen terug naar Nederlands-Indië. Om daar in een nieuwe oorlog terecht te komen.

Bersiap

Op 17 augustus 1945 wordt door Soekarno de Republiek Indonesië uitgeroepen, die niet door Nederland wordt erkend. Er ontstaat een bloedige strijd, die bekend geworden is als de Bersiap-periode, die duurt tot 1947. Deze wordt gevolgd door twee 'politonele acties' en andere militaire confrontaties die duren tot eind 1949.

De Bersiap-periode was een gewelddadige periode in de Nederlandse en Indonesische geschiedenis. Openlijk werd door Indonesiërs opgeroepen tot het "uitroeien van alle Belanda's (Nederlanders) en alle Anjing Belanda's" (Nederlandse honden), waarmee Indische Nederlanders werden bedoeld.

Oudere en broers vermoord

Tijdens de bersiap werden de ouders en de twee jongste broers van opa Bastiaans door de Indonesiërs met de klewang in hun huis in Soerabaja vermoord. Hun graf is tot op heden niet gevonden...

Naar Medan

Inmiddels is opa op zoek gegaan naar de verblijfplaats van zijn gezin. Hij vindt ze uiteindelijk via het Rode Kruis.

- Opa wordt in 1946 bij het 122-NEI-Squadron op het vliegveld 11VB Polonia nabij Medan op Sumatra ingedeeld. Hij werkt daar in de functie van adjudant-onderofficier en hoofd van de hangar- en lijndienst. Het squadron beschikte over 12 P-51 gevechtsvliegtuigen en is belast met het geven van luchtsteun op Sumatra.
- Zijn gezin vertrekt op 28 september 1946 met de HMAS 'Manoora' van Brisbane en reist via Makassar naar Batavia. Zij wonen daar ongeveer 2 jaar aan de Matramanweg.

- In 1948 vertrekken ook zij naar Medan. De situatie ter plaatse blijft gevaarlijk. Bij familietripjes op Sumatra gaat steevast de Brengun mee. De kinderen konden wel weer naar school.

Eerste Politionele actie

Op 20 juli 1947 start de Eerste Politionele Actie, die op [Wikipedia](#) als volgt wordt uitgelegd: “De term 'politionele actie' werd door het Nederlandse kabinet bij de eerste militaire actie in juli 1947 gelanceerd om duidelijk te maken dat de actie niet de bedoeling had de Republiek te vernietigen, maar slechts een beperkt ('politioneel') karakter had: namelijk de contrakrachten in de Republiek uit te schakelen die een diplomatieke oplossing van het conflict saboteerden”.

Inzet squadron opa

- Op 21 juli 1947 wordt het 122-NEI-Squadron van mijn opa ingezet bij operatie 'Pelikaan'. Die beoogde de uitschakeling van de AURI, de luchtmacht van de TNI (het leger van de uitgeroepen Republiek Indonesia). Deze had vijandelijke toestellen op o.a. de vliegvelden Lhonga en Kotaradja geplaatst.
- Tevens wordt er luchtsteun verleend aan de Nederlandse grondtroepen met gebruik van o.a. 250- en 500-ponds bommen, en raketten van 40 en 70 pond. En natuurlijk de P-51 boordbewapening. In totaal heeft het 122-NEI-Squadron tijdens de Eerste politionele actie zo'n 200 'sorties' (vlucht van een militair vliegtuig voor het uitvoeren van een operatie) gevlogen.

Laatste “staatsieportret” 122 squadron en 6 P51's - begin 1950

Op verlof naar Holland

Met het tekenen van de soevereiniteitsoverdracht op 27 december 1949 kwam er een einde aan de Nederlandse koloniale tijd in Nederlands-Indië. De Republiek Indonesia was een feit.

In 1950 gaat opa met zijn gezin op verlof naar Holland. Ze varen met de AHS Meatsuyker, (een klein Nederlands hospitaalschip) van Medan naar Jakarta (het voormalige Batavia). Na een kort verblijf in Jakarta worden zij in konvooi en onder begeleiding van tanks naar de haven Tanjung Priok gebracht.

- Op 6 juni 1950 vertrekken ze van Tanjung Priok met de MS 'Fair Sea' naar Nederland voor een eenjarig verlof.
- Op 10 juli 1950 komen ze aan in de haven van Rotterdam, van waaruit ze ondergebracht worden in Kamp Rodanborgh bij Aardenburg in Zeeuws-Vlaanderen.

Opa Bastiaans met familie in Kamp Rodanborgh

Naar Vlissingen

Na een verblijf van enkele maanden in Kamp Rodanborgh verhuist opa met zijn gezin naar Vlissingen. Eerst in een huis in de Noordstraat, later aan de Steenenbeer.

- Op 26 juli 1950 wordt Opa Bastiaans 'Opzichter der 1e klasse, Adjudant-Onderofficier-vliegtuigmonteur' bij het Commando Legerluchtmacht Nederland. Op die dag is het KNIL formeel opgeheven. Hij gaat werken op de vliegvelden Valkenburg en Woensdrecht.
- Na enkele malen te zijn gepasseerd bij promotierondes en anderzijds schandalig te zijn behandeld door het Nederlandse militaire apparaat, neemt hij ontslag bij de luchtmacht.
- Daarna werkt hij bij een Esso benzinstation op de weg tussen Vlissingen en Middelburg.

Epiloog

Mijn Opa Bastiaans was een van de 42.000 KNIL krijgsgevangenen, die 3,5 jaar in een Japans interneringskamp gedwongen werd te werken voor de Japanse oorlogsmachine.

- Hij was een van de mensen, die 1265 dagen werden uitgehongerd, geslagen, geschopt en bedreigd.
- Hij was een van de KNIL-soldaten die in 1950 met achterlating van have en goed, met zijn gezin, op 'bijzonder verlof' werd gestuurd naar Holland.
- Hij was een van de dienaren, waaraan door zijn overheid 3,5 jaar salaris niet werd uitbetaald.
- Hij was een van de Indische Nederlanders, die niet werd gecompenseerd voor verlies van bezit.

*"Als kind vraag ik aan opa hoe hij aan de bult op zijn voorhoofd is gekomen.
Hij antwoordt: 'door een geweerkolf'.
Ik kijk hem niet begrijpend aan, maar verdere uitleg zit er niet in.
Op dat moment leert hij mij schieten met een luchtbuks in de achtertuin van ons huis.
Pas vele jaren later zie ik het verband tussen zijn cryptische antwoord
en de daarmee samenhangende omstandigheden",
aldus zijn kleinzoon Roel Bazuin.*

Opa Bastiaans

&

Kleinzoon Roel

Het integrale reconstructie-verhaal over Opa Bastiaans is met bronvermeldingen, doorlinks, land-en zeekaarten en foto's te vinden op de [website van Roel Bazuin](#).